

Asia: VN/11908/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain muuttamisesta (jakeluelvoite)

Lausunnonantajan lausunto

1. Koko esitysluonnosta koskevat lausunnot

Jakeluelvoitteen keventäminen suhteessa voimassaolevaan lainsäädäntöön lisää merkittävästi fossiilisten polttoaineiden käyttöä ja fossiiliperäisiä kasvihuonekaasupäästöjä, ja on siksi lähtökohtaisesti kestävä ratkaisu. Suomi ei ole saavuttamassa sen itse asettamia tai EU-lainsäädännöstä tulevia ilmastotavoitteita, joten päästöjä näin merkittävästi kasvattavia toimia ei tulisi edes valmistella.

Jakeluelvoitteen joustomekanismin voisi toteuttaa myös ilman jakeluelvoitteen keventämistä, sillä kyseessä ovat kaksi erillistä samaan suuntaan (fossiilisten polttoaineiden myynti lisääntyy ja ns. pumppuhinta laskee) vaikuttavaa toimea. Jos pumppuhinnan nousua halutaan hillitä, olisi ilmastotavoitteiden valossa perusteltua käyttää sen edistämiseen pelkästään joustomekanismia, jonka kautta päästöjä kasvattavaa vaikutusta kompensoidaan.

Sen sijaan seuraamusmaksujen porrastettua alentamista rinnakkaisena joustomekanismina ei tule ottaa käyttöön. On tärkeää, että kaikessa lainsäädännössä lähtökohtana pidetään lain noudattamista kaikissa tilanteissa eikä vain silloin, kun se on seuraamusmaksujen valossa taloudellisesti kannattavaa. Tätä periaatetta ei tule purkaa, jotta polttoaineiden ns. pumppuhinta olisi joitain senttejä alhaisempi kuin muuten. Lisäksi, kuten esitysluonnoksessa todetaan, seuraamusmaksujen alentaminen "lisää epävarmuutta jakeluelvoitteella saavutettavien taakanjakosektorin päästövähennyksien toteutumisesta".

Jos lain määräyksistä poikkeaminen on perusteltavissa, tulee tällainen mahdollisuus huomioida muilla tavoilla kuin kannustamalla lain rikkomiseen alennetuilla seuraamusmaksuilla. Koska tässä tapauksessa jakeluelvoitelakiin ollaan jo tuomassa joustomekanismi, joka hiillitsee kustannusten nousua, ei rinnakkaiselle joustomekanismille pitäisi olla tarvetta.

Pidämme valitettavana, että valmisteluvaiheessa järjestettyihin työpajoihin on kutsuttu ainoastaan “ministeriöiden, viranomaisten, toiminnanharjoittajien ja etujärjestöjen edustajia” eikä tutkijoita tai kansalaisjärjestöjen edustajia.

2. Mitä mieltä olette ehdotetusta joustomekanismimallista?

Mitä mieltä olette erityisesti ehdotetuista hyväksymiskriteereistä, niiden toimivuudesta, todentamisesta, valvonnasta ja hyväksymismenettelystä?

Kriteerien tulisi mekanismin erityispiirteiden (mm. vaatimus kaksinkertaisesta vaikutuksesta) lisäksi kattaa valtioneuvoston hiilimarkkinaoppaan (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164604>) määrittelemät ilmastoyksiköiden minimikriteerit. Luonnosversiosta puuttuvat erityisesti vaatimukset kaksoislaskennan välttämisestä, hankkeiden seurannasta ja raportoinnista sekä DNSH-periaatteen noudattamisesta. Vaikka joustomekanismin hankkeet täyttävät määritelmällisesti Suomen ilmastotavoitteita ja sisältävät niin sanottua kaksinkertaista hyväksilukua, tulisi muut kaksoislaskennan muodot sulkea pois (kaksinkertainen liikkeellelasku tai käyttö). Hankkeiden seuranta ja raportointi ja DNSH-periaatteen noudattaminen ovat olennaisia edellytyksiä järjestelmän luotettavuuden ja kokonaiskestävyyden kannalta.

Järjestelmän uskottavuus ja viranomaisvalvonta edellyttävät, että vaatimukset myös määritellään menetelmäkohtaisesti lakiesitykseen sisältyviä yleistasoisia kriteerejä tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Myöskään kansainvälisiä sertifikaatteja ei tule kelpuuttaa riittäväksi laatuksiteriksi ilman huolellista arviointia ja jatkuvaa seuranta, joilla varmistetaan yhdenmukaisuus joustomekanismin kriteerien ja tavoitteiden kanssa. EU:n hiilenpoistumien seritifiointikehikon (CRCF) metodologiakuvaukset voivat pysyvien poistojen osalta vastata tässä luonnoksessa esitettyyn käyttötarkoituksen vaatimuksia, mutta työ näiden valmistelemiseksi on vasta alkanut.

Sen sijaan, että “pysyvyysvaatimusta tulisi arvioida tapauskohtaisesti”, tulisi hiilensidonnalla osalta lakiin kirjata minima aika, jonka tulee aina täytyä luotettavalla tavalla. Esimerkiksi hiilimarkkinoilla yleisesti käytetty sadan vuoden pysyvyysvaatimus voisi olla hyväksyttävissä, vaikka hiilidioksidi pysyykin ilmakehässä suurelta osin sitä pidempään.

Osana DNSH-periaatteen noudattamista Finnwatch suosittelee, että hyväksyttävien toimien yhtenä kriteerinä olisi niin sanottuihin kestävyysseikkoihin (määritelmä ks. kirjanpitolain luku 7) liittyvien riskien ja niiden hallinnan kuvaaminen (kirjanpitolain 7 luvun 8§).

Jakeluvaiheesta joustaminen lisää polttoaineesta syntyviä fossiilisia päästöjä, joten joustomekanismin kautta tehtävien toimien tulee kohdistua ensisijaisesti fossiilisten päästöjen vähentämiseen. Siksi maankäyttösektorin osuuden rajoittaminen yhteen prosenttiyksikköön on perusteltu. Maankäyttösektorin biologiselle hiilensidonnalle tulisi kuitenkin määrittää selvästi muille joustoille määritettyä kerrointa suurempi kerroin, joka huomioi kattavammin muun muassa

biologisen hiilensidonnan epävarman ja lyhyen pysyvyyden. Vaihtoehtoisesti kerroin, jolla kutakin päästövähennystoimea voi joustossa hyödyntää, voisi olla perusteltua määritellä tieteellisesti jokaiselle hanketyypille erikseen, jolloin järjestelmä ohjaisi myös maankäyttösektorilla tehokkaammin laadukkaampiin hankkeisiin.

Jotta joustomekanismin mukaiset hankkeet ovat laadukkaita, tulee varautua lisäämään Energiaviraston resursseja paitsi hakemusten käsittelyyn myös järjestelmän ja hankkeiden todentamisen valvontaan. Koska hankkeissa käytettävät menetelmät voivat olla hyvin erilaisia, tarkoittaa järjestelmän käyttöönotto merkittävän uuden tietopohjan hankkimista tai luomista. Vaikka järjestelmä nojaisi ulkopuolisiin sertifikaatteihin, edellyttää näiden sertifiointijärjestelmien toiminnan ja kehityksen seuraaminen aktiivista työpanosta, jotta voidaan varmistaa lakiluonnoksessa esitettyjen vaatimusten täyttyminen. Kaikki tämä huomioiden noin yhden henkilötyövuoden kokoinen lisäresurssi ei kuulosta riittävältä järjestelmän laadun ja uskottavuuden takaamiseksi.

3. Mitä mieltä olette ehdotetusta RFNBO-polttoaineita koskevasta vähimmäisosuusvelvoitteesta (ml. välituotevety) ja sille asetettavasta seuraamusmaksutasosta?

-

4. Mitä mieltä olette ehdotetusta mallista lisätä uusiutuva liikennesähkö osaksi jakeluvelvoitetta?

-

Leipola Lasse
Finnwatch ry